

стоять над дружинами внаслідок того, що Аллах дав одним перевагу над іншими». Проте, якщо чоловік побив свою дружину у зв'язку із своїм поганим настроєм, із метою її приниження, то він буде притягнутий до кримінальної відповідальності за образу честі та гідності [6, с. 162-165]. Якщо ж дружина ослушалася чоловіка у тому, що порушує положення шаріату та за що покарання вже чітко визначені, то покарання її чоловіком, як діяння у межах здійснення права, є протиправним. Право покарання у такому разі належить не чоловікові, а органам влади. Наприклад, чоловік має право карати свою дружину в разі: виходу її з дому без дозволу чоловіка, розтрати грошей чоловіка, появи у громадських місцях без головного убору, а також, на думку деяких мусульманських юристів, якщо вона «залишить» молитву або піст [1, с. 91].

«Нежорстоким» побиттям, як тлумачать мусульманські вчені, є несильні удари, які заподіюють біль, проте не завдають каліцтв, переломів і не залишають жодних слідів на тілі. Також удари заборонено наносити по особливо чутливим частинам тіла (обличчю, животу і т.п.). Якщо ж побиття було сильним і здійснювалося не з метою покарання, то чоловік несе кримінальну відповідальність. У юридичній літературі та судовій практиці Єгипту відмінністю легкого тілесного покарання від тяжкого (у цьому правилі) також є відсутність або наявність на тілі явних слідів фізичного впливу (гематом, синців, зміни забарвлення шкірного покриву і т.д.). Наявність перерахованих вище ознак кваліфікується як перевищення чоловіком меж права, він несе кримінальну відповідальність за заподіяну ним явну шкоду [1, с. 92-93].

Цікавим видається те, як вирішується питання про право на необхідну оборону у випадку подружньої зради: право необхідної оборони на дружину та її коханця не поширюється, так як останні «своїми діями змусили чоловіка вчинити злочин» [6, с. 70]. Так, Закон Йорданії «Про покарання» містить у розділі «Виправдувальні дії при вчиненні вбивства» статтю 340. Частина перша зазначеної статті встановлює, що «виправдувальні дії застосовуються щодо того, хто раптово застав свою дружину або кого-небудь зі свого гарему під час зради з іншим чоловіком і вбив їх обох (подвійне вбивство), заподіяв тілесні ушкодження або застосував насильство по відношенню до однієї або обох жертв». У частині другій цієї статті зазначається, що виправдувальні дії застосовуються щодо того, «хто вчинив вбивство, заподіяв тяжкі тілесні ушкодження або застосував насильство у випадку раптового виявлення своєї дружини, кого-небудь із рідних або сестер у ліжку з іншим чоловіком». Таким чином, якщо чоловік застав свою дружину в ліжку з іншим чоловіком і заподіяв їм тяжкі тілесні ушкодження або вбив їх обох, кримінальне законодавство Йорданії на нього поширює «виправдувальні причини». Більш того – за вищезазначених обставин те ж саме поширюється на батька дружини та її брата [6, с. 37-38].

Таким чином, можемо констатувати, що право на необхідну оборону в мусульманських державах тісно пов'язано з релігією (ісламом), характеризується значною кількістю юридичних особливостей, які непритаманні західному праву, видаються застарілими у ХХІ столітті або й взагалі неприйнятними для розвинутого суспільства, проте є дуже цікавими з точки зору їх кримінально-правового аналізу та порівняння з відповідними нормами інших типів правових систем.

Література:

1. Аль-Сакаф Хуссейн Али Алави. Обстоятельства, исключающие преступность деяния по уголовному праву Республики Йемен: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08., Аль-Сакаф Хуссейн Али Алави. – Москва., 2007. – 152 с.
2. Амин Омар Ахмед Бабикер. Развитие уголовного законодательства Судана (Основные институты общей части): дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08., Амин Омар Ахмед Бабикер. – Москва., 1999. – 170 с.
3. Артемов В. Ю. Основные институты мусульманского уголовного права: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01, 12.00.08., Артемов Владислав Юрьевич. – Москва., 2008. – 180 с.
4. Боднарук О.М. Необходима оборона при посяганні на власність у мусульманських країнах., О.М. Боднарук., Підприємство, господарство і право. – Київ., Книжкова друкарня наукової книги, 2014., № 9 (225), С. 76-81.
5. Елаян Г.Ф. Ответственность за посягательство на собственность по мусульманскому уголовному праву: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08., Елаян Гасан Фадель. – Махачкала., 2000. – 189 с.
6. Омар Мухаммед Мусса Исмаил. Обстоятельства, исключающие преступность деяния, в уголовном праве Украины и Иордании: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.08., Омар Мухаммед Мусса Исмаил. – К., 2003. – 206 с.

УДК 347.962.2

ВИБОРНІСТЬ ТА ПРИЗНАЧЕННЯ СУДДІВ: ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ УКРАЇНИ / ELECTED AND APPOINTED JUDGES: PROSPECTS FOR UKRAINE

Вітюк Д.Л., канд. юрид. наук, доцент кафедри теорії права та держави
Університет державної фіскальної служби України, Україна

Учасник конференції

Статтю присвячено дослідженню систем формування суддівського корпусу. Розкрито окремі недоліки та переваги формування суддівського корпусу шляхом виборності та призначення суддів. На цій основі окреслено основні напрями нових ініціатив в галузі реформування судової гілки влади та деякі шляхи їх здійснення.

Ключові слова: суддя, формування суддівського корпусу, виборність суддів, призначення суддів.

Статья посвящена исследованию систем формирования судейского корпуса. Раскрыты отдельные недостатки и преимущества формирования судейского корпуса путем выборности и назначения судей. На этой основе обозначены основные направления новых инициатив в области реформирования судебной ветви власти и некоторые пути их осуществления.

Ключевые слова: судья, формирование судейского корпуса, выборность судей, назначение судей.

The article investigates the systems of the judicial corps formation. It is presented some advantages and disadvantages of the judiciary formation by the election and appointment of judges. On this basis, indicated the main directions of the new initiatives in the field of reform of the judiciary branch, and some ways of their implementation.

Keywords: judge, the formation of the judiciary, the election of judges, the appointment of judges.

Актуальність теми. Формування в межах України демократичної та європейської держави пов'язано з проведенням на її теренах ефективної судової реформи. Слід констатувати той факт, що сам процес судових реформ на Україні відбувається

з часів набуття нею незалежності. Але через те, що на зорі реформування судової системи мало хто розумів, який комплекс заходів потрібно здійснити, і яких сил та коштів потрібно для цього докласти, кінцеві результати таких реформаторських починань мало в чому відповідали запланованій меті.

Зазвичай, однією з цілей реформування судової системи України було і залишається відновлення довіри до судової влади, що безумовно потребує підвищення якості кадрового складу судової гілки влади. Нині модернізація судової влади, необхідність розширення гарантій реалізації прав та законних інтересів людини і громадянина в суді, забезпечення принципу верховенства права потребує пошуку нових підходів у формуванні суддівського корпусу [9, с.173]. Особливу увагу в цьому аспекті приділяють перспективі обрання суддів безпосередньо народом України.

Даній проблематиці були присвячені дослідження В.В. Березки, С.В. Ківалова, М.І. Клеандрова, І.Є. Марочкина, Ю.Є. Полянського, С.В. Прилуцького, Д.М. Притики, Б.О. Прокопенка, І.Л. Самсіна, А.О. Селіванова, Н.В. Сибільової, Н.С. Слободяника, В.І. Шишкіна та ін.

Мета статті полягає у висвітленні окремих перспектив виборності суддів народом України; дослідженні специфіки призначення суддів в Україні; визначенні напрямів реформування законодавства в цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Загальновідомо, що ефективне правосуддя може існувати лише там, де на демократичних засадах був сформований корпус суддів. У свою чергу, спосіб формування суддівського корпусу є однією з основних складових його незалежності. У світовій практиці набули поширення два способи: призначення та обрання. На основі цих способів існує три основні системи формування суддівського корпусу.

Першою є система прямих народних виборів.

Другою є система кооптації, іншими словами - це система, за якої введення до складу суддівського корпусу нових суддів або кандидатів на посаду судді здійснюється на підставі власного рішення суддівського органу без проведення додаткових виборів.

Третьою є система, відповідно до якої кандидати на посаду судді призначаються. Судді в такому випадку можуть призначатися виконавчою владою, парламентом, судовою відбірковою комісією тощо.

У деяких країнах одночасно діє декілька систем. Змішана система функціонує в Сполучених Штатах Америки. У США процедура відбору суддів в суди варіюється від штату до штату. У деяких штатах суддів назначає губернатор, і їх кандидатури затверджуються законодавчою владою штатів за аналогією з процесом призначення суддів на федеральному рівні. В інших штатах судді обираються народним голосуванням. У деяких штатах використовується поєднання призначення на посаду та виборів. Поряд із цим, в окремих штатах існує порядок збереження посади, згідно з яким губернатор призначає суддів на певний термін, після спливу якого громадяни за допомогою голосування вирішують, залишити суддю на цій посаді, чи ні [4]. У свою чергу, в Російській Федерації формування суддівського корпусу відбувається шляхом:

- обрання населенням відповідної судової дільниці (для мирових суддів);
- обрання законодавчим (представницьким) органом влади (для мирових суддів);
- призначення законодавчим (представницьким) органом влади (для мирових та федеральних суддів).

Відзначимо, що якщо формування суддівського корпусу відбувається внаслідок обрання суддів населенням, то це є проявом однієї з форм демократії - безпосередньої. Не дивлячись на те, що останнім часом полеміка стосовно даного питання в Україні стихла, загалом, прихильники та противники виборності суддів розділилися на два рівних табори.

Противники виборності наголошують, що в умовах сучасної України всі теоретичні позитивні аспекти народного обрання суддів можуть бути нівельовані. Логічно припустити, що звичайні українці, які отримають право на обрання судді, можуть стати інструментом в руках великих бізнес-структур для формування зручного суддівського апарату. Особі ж, яка має намір зайняти виборну посаду, потрібно буде висунути свою кандидатуру і заручитися підтримкою виборців. На практиці даний процес ризикує стати чимось на зразок виборчої кампанії, яка коштує великих грошей. В результаті може виникнути ситуація, при якій суддя виявиться залежним від спонсорів своєї кампанії [5]. Схожої точки зору дотримується й І.Л. Самсін, який обіймав посаду голови Вищої кваліфікаційної комісії суддів України з 2010 по 2014 рік. Він вказує на те, що у випадку впровадження процедури виборності суддів в Україні, кожен кандидат на посаду судді, крім своєї кваліфікації, повинен буде мати певний ресурс (хоча б для того, щоб надрукувати листівки з автобіографією та провести зустрічі з виборцями). На виборах потрібно щось обіцяти, а що суддя може обіцяти, окрім чесного виконання законів та служіння правосуддю [8]? - задає риторичне питання І.Л. Самсін. В такому випадку, підсумовую науковець, судова система стане заручником популізму. Судити будуть не люди з вищою кваліфікацією, а найбільш красномовні та переконливі. Знову ж таки, якщо у кандидата в судді немає передвиборчого ресурсу, він повинен буде заручитися підтримкою третіх осіб, перед якими автоматично залишиться в боргу.

Серед прихильників ідею виборності суддів аргументовано відстоює С.В. Ківалов. Він вважає, що приводити суддю на посаду повинні не парламент, не Вища кваліфікаційна комісія суддів, не чиновники - а народ! Це забезпечить вищий рівень незалежності суддів. Тоді порівняно з мільціонером, прокурором суддя почуватиметься як Президент або народний депутат, а з будь-яким депутатом - на рівних. Якщо суддя буде обраний народом, служитиме народу, закону, присязі - йому жоден чиновник, жодне «телефонне право» будуть не указ, йому нічого буде боятися в нашій державі. Упровадивши пряме обрання суддів народом, ми зробимо максимум з того що тільки можливо у світовій практиці держави і права для зміцнення незалежності наших суддів. І зможемо нарешті заспокоїтися на цей рахунок - разом із зарубіжними критиками України та українськими суддями, жоден з яких більше не зможе скаржитися на брак незалежності, низький статус або несправедливу процедуру зайняття посади. Хоч би який чесний і відповідальний був іспит для кандидата на суддівську посаду, коли його ухвалюють чиновники або інші судді - це одне. А якщо цей суддя здасть ще й іспит перед власним народом, на виборчій дільниці - це зовсім інше. Такий суддя, навіть 25 або 30 років від роду, навряд чи принижуватиме громадянина, котрий прийшов до суду. Тому що розумітиме, що своїм суддівством він зобов'язаний не чиновникам, а цьому самому громадянину, який приходить до суду. Тобто дається потужний стимул суддівській етиці [7]. Ми підтримуємо думку С.В. Ківалова та вважаємо, що в недалекому майбутньому, після трансформації менталітету українців та подальшого розвитку на території України демократичної й правової держави, система прямих народних виборів може бути введена і в нашій країні. У свою чергу, українців слід поступово адаптувати до розуміння того, що саме вони, а не будь-хто інший вирішують, які саме люди будуть здійснювати правосуддя в країні. Зважаючи на це, ми пропонуємо запровадити пілотні проекти стосовно народного обрання суддів в окремих областях України. На основі отриманих результатів можна вирішити, чи доцільно впроваджувати цю систему на всій території країни.

Якщо ж формування суддівського корпусу відбувається внаслідок обрання суддів органом влади, то дана форма демократії називається представницькою, тобто від імені населення вибір суддів здійснюють їх представники. Історично саме такий спосіб формування суддівського корпусу вважається найбільш досконалою формою демократії.

Однак вищезазначена форма наділення суддів повноваженнями (представницька демократія) не позбавлена недоліків. Так, у цьому варіанті передбачається альтернативна основа висунення кандидата на посаду судді. З декількох претендентів на посаду судді, законодавчий (представницький) орган обирає найбільш відповідну кандидатуру. Цілком можливо, що в цих умовах криється небезпека для судді потрапити в залежність від розстановки політичних сил у законодавчому органі. Крім того, інтереси народу можуть не співпадати з інтересами тих, хто його представляє в законодавчому органі країни [6, с. 139]. Слід зазначити, що представницька демократія, по-перше, породжує пріоритетний вплив на політику найбільш сильних груп інтересів, дає можливості для підкупу представників органу, що обирається; по-друге, може призвести до посилення в державі авторитарних тенденцій; по-третє, створює нерівність можливостей щодо участі в управлінні та прийнятті рішень.

Порівнюючи два способи (обрання та призначення) формування суддівського корпусу, в першу чергу слід підкреслити, що вони не є тотожними, хоча мають спільні риси. Наприклад, загальним для обох способів є те, що кандидати на посаду суддів проходять спеціальний відбір. Різниця полягає в тому, що при обранні існує альтернатива вибору, а при призначенні альтернатива відсутня. Крім того, при призначенні завжди має бути висновок органу влади. Так наприклад, видання указу Президента України про призначення на посаду судді - у разі внесення Вищою радою правосуддя подання про призначення судді на посаду, після розгляду Вищою радою правосуддя рекомендації Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та ухвалення рішення щодо кандидата на посаду судді.

В Україні після прийняття Закону України «Про судоустрій і статус суддів» від 02.06.2016 р. № 1402-VIII [2] почала функціонувати триланкова судова система: перша інстанція, апеляція, касація. У цих умовах доцільно встановити три варіанти формування суддівського корпусу, залежно від того, в суд якої ланки судової системи претендує кандидат на посаду судді. Нині діє порядок, відповідно до якого судді усіх судів (окрім Конституційного Суду України) призначаються за наступною процедурою:

1. Вища кваліфікаційна комісія суддів України проводить конкурс на заміщення вакантної посади судді та вносить рекомендації Вищій раді правосуддя щодо призначення кандидата на посаду судді;

2. Вища рада правосуддя розглядає рекомендації Вищої кваліфікаційної комісії суддів України та ухвалює рішення щодо кандидата на посаду судді;

3. Президент України видає указ про призначення на посаду судді - у разі внесення Вищою радою правосуддя подання про призначення судді на посаду.

У свою чергу, ми вважаємо, що для судів нижчої ланки судової системи (місцевих загальних судів) слід запровадити обрання суддів населенням на альтернативній основі, на основі всезагального й рівного виборчого права шляхом таємного голосування. Народ України повинен відчувати себе значущою величиною, яка впливає на судову систему України. Існуючий на сьогодні порядок обрання суддів видається недоцільним. Обрання суддів відбувається на безальтернативній основі. Але, як ми вже зазначали вище, у першу чергу, потрібно запустити пілотні проекти, а вже за їх результатами вживати відповідні заходи.

Для середньої ланки судової системи України цілком достатньо функціонуючого на сьогоднішній день порядку, відповідно до якого здійснюється формування суддівського корпусу.

Для вищої ланки судової системи - Верховного Суду України - доцільно запровадити порядок обрання їх законодавчим органом - Верховною Радою України. Після введення даного порядку слід докласти всіх зусиль для того, щоб він визнавав альтернативність вибору кандидата на посаду судді ВСУ. Досягти цього можна лише в тому випадку, коли Вища кваліфікаційна комісія суддів на вакантне місце судді буде пропонувати декількох кандидатів, із яких ВРУ буде обирати одного. Даний порядок обрання буде мати позитивне значення лише у випадку посилення вимог до кандидатів на посаду Верховного Суду України. Ми пропонуємо змінити вимоги, які висуваються до кандидатів на посаду судді Верховного Суду України, а саме: збільшити стаж роботи на посаді судді для кандидатів з 10 років до 15 років; збільшити стаж наукової роботи у сфері права для кандидатів з 10 років до 15 років; виключити з вимог ту, що дозволяє адвокатам зі стажем роботи не менше 10 років бути кандидатами на посаду судді ВСУ; сукупний стаж роботи для кандидатів збільшити з 10 до 15 років.

На нашу думку, у вищестоящих судах повинні працювати люди, які досконало знають, що таке суддівська робота, і ми вважаємо, що стажу роботи в 10 років для цього недостатньо. До того ж, відповідно до чинного нині порядку, щоб стати суддею ВСУ достатньо, поряд з іншим, мати досвід професійної діяльності адвоката, в тому числі щодо здійснення представництва в суді та/або захисту від кримінального обвинувачення щонайменше десять років. Проте слід погодитися з тим, що посвідчення адвоката не є свідченням того, що людина має практичний досвід роботи адвокатом. Крім того, незрозуміло, які критерії слід застосовувати, щоб визначити, чи має адвокат даний **досвід** щодо здійснення представництва в суді та/або захисту від кримінального обвинувачення, чи ні.

Ми вважаємо, що зі способом формування суддівського корпусу пов'язаний строк дії повноважень судді. Ст. 53 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» означає, що судді гарантується перебування на посаді судді до досягнення ним шістдесяти п'яти років, крім випадків звільнення судді з посади або припинення його повноважень відповідно до Конституції України та цього Закону [2]. Згідно зі ст. 126 Конституції України, суддя обіймає посаду безстроково, при цьому повноваження судді можуть бути припинені по досягненні суддею шістдесяти п'яти років [1]. На думку багатьох учених, дана новела стала тим кроком, який зміцнив незалежність суддів. Зникла небезпека втрати суддею своєї посади лише у зв'язку із закінченням терміну повноважень. У представників суддівського корпусу виникло усвідомлення незалежності судді від посадових осіб та органів, які в подальшому можуть вплинути на його обрання. До всього перерахованого вище ми хотіли б додати, що вносити будь-які обмеження до принципу незмінюваності суддів неприпустимо, його необхідно лише розширювати, щоб усі судді були більш захищеними.

Водночас, надання юристові відразу довгострокових суддівських повноважень є небезпечним. Тому, на нашу думку, доцільним є застосування принципу незмінюваності повноважень судді тільки після того, як суддя пропрацює на посаді певний час. Слід зазначити, що до набрання чинності Законів України «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» та «Про судоустрій і статус суддів» (2016 р.) в Україні існував інститут суддів, які призначались на посаду судді вперше. Таким чином, у Конституції України був задекларований принцип незмінюваності суддів, але при цьому існувало існував виняток, відповідно до якого перше призначення на посаду професійного судді здійснювалося строком на п'ять років. Ми вважаємо, що вилучення із законодавства даного інституту не принесло суддівському корпусу позитивних змін. Навпаки, надання судді-новачку відразу довгострокових суддівських повноважень призвело до того, що в Україні пропозиції стосовно впровадження на практиці виборності суддів перестали розглядатися всерйоз. У зв'язку з цим, на нашу думку, необхідно повернути часові обмеження щодо суддів, які призначаються на посаду судді вперше. Крім того, ми пропонуємо обмежити строк повноважень суддів-новачків 3 роками, після чого вони можуть обиратися без обмеження строку їх повноважень. Дані заходи нададуть суддям можливість вершити правосуддя без побоювання не бути обраними на наступний

строк, зміцняють судову незалежність та сприятимуть здійсненню справжнього, незалежного та неупередженого правосуддя, а також будуть сприяти вилученню із суддівського корпусу суддів, які не можуть ефективно і якісно виконувати свою роботу.

Підсумувавши наше дослідження, ми можемо запропонувати наступні шляхи вдосконалення формування суддівського корпусу в Україні:

- а) для першої ланки судової системи - обрання суддів населенням на альтернативній основі;
- б) для третьої ланки судової системи - обрання суддів Верховною Радою України за поданням Вищої кваліфікаційної комісії суддів;

в) повернення інституту суддів, які призначались на посаду судді вперше, з одночасним зменшенням строку першого призначення з п'яти років до трьох.

Також ми пропонуємо викласти ч. 1 ст. 38 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» наступним чином:

«1. Суддею Верховного Суду може бути особа, яка відповідає вимогам до кандидатів на посаду судді, за результатами кваліфікаційного оцінювання підтвердила здатність здійснювати правосуддя у Верховному Суді, а також відповідає одній із таких вимог:

- 1) має стаж роботи на посаді судді не менше п'ятнадцяти років;
- 2) має науковий ступінь у сфері права та стаж наукової роботи у сфері права щонайменше п'ятнадцять років;
- 3) має сукупний стаж (досвід) роботи (професійної діяльності) відповідно до вимог, визначених пунктами 1-2 цієї частини, щонайменше п'ятнадцять років».

Література:

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР (Редакція від 30.09.2016, підстава 1401-19) [Електронний ресурс]., Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
2. «Про судоустрій і статус суддів»: Закон України від 02.06.2016 р. № 1402-VIII (Редакція від 05.01.2017, підстава 1798-19) [Електронний ресурс]., Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>
3. «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)»: Закон України від 02.06.2016 р. № 1401-VIII (Прийняття від 02.06.2016) [Електронний ресурс]., Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1401-19>
4. Американские штаты добиваются эффективного отбора судей [Електронний ресурс]. – 2009., Режим доступу: <http://ipdigital.usembassy.gov/st/russian/article/2009/06/20090630153604msatlovir0.5676996.html#axzz4YgixN110>
5. Березка В. Выборность судей: за и против [Електронний ресурс]., Віктор Березка. – 2013., Режим доступу: <http://vybor.ua/article/reformy/vybornoost-sudey-za-i-protiv.html>
6. Квициния Ф.А. Гарантии независимости судей: диссертация ... кандидата юридических наук: 12.00.11., Фатима Алексеевна Квициния. – Ростов-на-Дону., 2007. – 183 с.
7. Кивалов С. Суддів має обирати народ [Електронний ресурс]. – 2012., Режим доступу: <http://www.judges.org.ua/dig2936.htm>
8. Самсин И. Должность украинского судьи не продается [Електронний ресурс]. – 2012., Режим доступу: <http://jurliga.ligazakon.ua/news/2012/6/5/65337.htm>
9. Слободяник Н.С. Выборность суддів: зарубіжний досвід та перспективи для України., Н.С. Слободяник., Науковий вісник Ужгородського національного університету: серія: Право., голов. ред. Ю.М. Бисага. – Ужгород., Видавничий дім «Гельветика», 2015. – Вип. 33. Т. 2., С. 173–177.

ДЕЯКІ МІРКУВАННЯ ЩОДО СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ “ЗАКОН” І “ПРАВО”

Воробйова Л., д-р філос. наук, проф., завідувач кафедри філософії та політології
Університет державної фіскальної служби України, Україна

Учасник конференції

The article considers categories such as right and law, the relation between them from the positions of the Christian methodological culture, naturally legal theory. The boundary between the Old Testament and the New Testament not only divided the history of mankind into two parts and clearly distinguished categories such as right and law, but also set the right to a height that a person could not achieve.

Keywords: right, law, christianity, Bible, spirituality, New Testament, Old Testament, christian culture.

*Тому що закон даний через Мойсея;
право через Ісуса Христа¹.*

Пострадянська реальність, повернення до природного права поставили правознавців у черговий раз перед проблемою синтезу позитивного права і права природного. Процеси, що спостерігаються, і явища в теорії і юридичній практиці носять феноменальний характер. Така ситуація уможливила розширити простір відомого і пройденого, збагатити його новим розумінням старих істин, категоріями вічними, передчасними. У статті буде акцентована увага на гносеологічній продуктивності, евристичності християнської культури і цінностей, здійснена спроба знайти в Біблії, що буде об'єктом дослідження, яким чином християнство ставиться до таких понять, як право і закон.

Теорія держави і права проблемно ставиться до такої категорії, як право, тому що будь-яке теоретичне уявлення лише відносно стабільне, оскільки воно змістовно змінюється в міру розвитку науки і появи нових, раніше не відомих власти-

¹ Иоан. 1, 17. “ибо закон дан чрез Моисея; благодать же и истина произошли чрез Иисуса Христа”. Автор вважає доцільним в епіграфі змінити форму того, що написано у Новому Завіті, але при цьому змістовну частину писаний залишити незмінною. Неточність по формі у цитаті на перший погляд неприпустима. Проте у тому і полягає особливість матеріалу, який наводиться, що він не розуміється буквально “не судите по наружности, но судите судом праведным”. Символізм, що притаманний Біблії, несе на собі тягар віків щодо розуміння тих символів, які зрозумілі не кожному і за думкою Георгія Флоровського: “здесь царствует ... относительность символов значащих лишь в меру своей прозрачности и только для того, кто умеет сквозь них смотреть и видеть за ними”.